

УДК [352:330.342.146:001.891.7]
JEL R58

О. В. Кушнірецька

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
сектору просторового розвитку ДУ «Інститут регіональних
досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів
e-mail: okushniretska@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5047-7569>

**МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОТГ:
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

У статті досліджено організаційно-правовий механізм формування системи прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку ОТГ, зокрема в частині формування системи моніторингу як одного із ключових аспектів організаційно-економічного механізму управління соціально-економічним розвитком громади. Встановлено, що у зв'язку із варіативністю визначених у стратегіях і відображених у планах розвитку пріоритетів та індикаторів у різних ОТГ відстежити порівняльну динаміку та здійснити моніторинг та оцінку соціально-економічного розвитку усіх ОТГ у загальнонаціональному масштабі наразі неможливо. Запропоновано в умовах відсутності вичерпної методики моніторингу та оцінки соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад для порівняльного аналізу / оцінки використати усі можливості консолідації статистичних даних по ОТГ, у тому числі показники макроекономічної, інфраструктурної, соціальної ефективності тощо.

Ключові слова: децентралізація, об'єднана територіальна громада, моніторинг, соціально-економічний розвиток.

Kushniretska O. MONITORING OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF AMALGAMATED TERRITORIAL COMMUNITIES: ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL PROVISION

As a result of administrative-territorial reform and processes of financial decentralization, the natural process of creating of amalgamated territorial communities (ATCs) became a regular one. The communities, based on the development of their own strategic and program documents, identified the main directions of their development, outlined the tasks and prospects for achieving of the highest quality of life of citizens in their own territories. However, in order to assess the success of the tasks set for the implementation of the strategy for the development of ATCs, it is necessary to monitor the socioeconomic development of communities. Monitoring is a qualitative instrument for managing the development of the territory. The article deals with the organizational and legal mechanism of forming a system of strategic and planning documents for the socio-economic development of amalgamated territorial communities (ATCs). In particular, the article examines the formation of a monitoring system as one of the key aspects of the organizational and economic mechanism for managing of socio-economic development of the community. It is established that in strategies and plans of development of different ATCs there is a considerable variation of indicators of socio-economic development. In this regard, it is impossible to monitor the comparative dynamics and to monitor and evaluate the socio-economic development of all ATCs on a nationwide scale. It is established that at present there is no complete method of monitoring and evaluating the socio-economic development of the amalgamated territorial communities. In this regard, in order to carry out a comparative analysis and assessment of the socio-economic development of ATCs, we should use all possibilities of consolidation of statistics on ATCs. In particular, from the analytical parts of the Strategies (plans) of the ATCs development it can be concluded that there is a statistical data on the dynamics and features of socio-economic development of ATCs, including the state of the demographic and labor resources of the ATCs, the use of natural, resource, production, technical potential, development of small and medium enterprises, employment, satisfaction of population with goods and services, access of business entities to loans and investments, environmental situation of the ATCs. The obtained work can become the basis for developing a more complete system of indicators for monitoring the socio-economic development of ATCs in Ukraine. The article proposes, in the direction of developing of a system for monitoring the socio-economic development of the amalgamated territorial communities, to increase the use of indicators in the Monitoring: macroeconomic efficiency, indicators of inclusive economic development, indicators of dynamics of quantitative and qualitative composition of the population, etc.

Keywords: decentralization, amalgamated territorial community, monitoring, socio-economic development.

Постановка проблеми. Темпи міжмуніципальної консолідації в Україні засвідчують позитивні тенденції у напрямі до побудови громадянського суспільства країни, де кожен мешканець матиме доступ до якісних медичних, соціальних, освітніх, адміністративних, комунальних сервісів, а повноваження органів місцевого самоврядування будуть достатніми для їх фінансового та

управлінського забезпечення. Децентралізація як передача повноважень та фінансових ресурсів від державної влади до органів місцевого самоврядування є запорукою побудови ефективної системи влади в країні, за якої громади здатні як відповідати зовнішнім та внутрішнім викликам, так і вибудовувати власні конкурентні стратегії розвитку для забезпечення досягнення високих стандартів

якості життя та розвитку демократії у середовищі інноваційності, проактивності та субсидіарної відповідальності. У зв'язку з активним проведенням процесів децентралізації актуалізується науково-практична дискусія щодо відстеження стану та прогнозування соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад на основі дієвих механізмів моніторингу як інструменту управління розвитком територій.

Аналіз останніх досліджень. Теоретико-методологічні та прикладні аспекти розвитку системи моніторингу соціально-економічного розвитку та стратегічного планування ОТГ розглядалися у наукових працях і рекомендаціях як науковців, так і практиків; серед них слід відзначити таких, як Е. Бойченко, О. Коломицева, І. Заблудська, А. Ткачук, В. Кашевський, П. Мавко, О. Ковшова, П. Саєнко та ін. Однак на сьогодні недостатньо висвітленим залишається питання вироблення комплексної системи індикаторів та показників моніторингу соціально-економічного розвитку ОТГ.

Мета статті – виявлення інституційного базису забезпечення моніторингу соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад та вироблення пропозицій щодо формування комплексної системи показників та індикаторів його проведення.

Основні результати дослідження. Результатом перспективного досягнення цілей реформи адміністративно-територіального, реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади є розгортання процесів децентралізації, що розпочалися з 2014 року. Станом на початок вересня 2018 року створено 838 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), з яких 133 ОТГ очікують на рішення ЦВК про призначення перших виборів [1]. У створених на основі 3839 рад базового рівня ОТГ проживає більш як 7,1 млн населення (20% від загальної чисельності населення України). У Львівській області станом на жовтень 2108 року кількість об'єднаних територіальних громад склала 40 од. (за площею об'єднані територіальні громади покривають 21,83% площі усієї території області). Перспективним планом формування громад Львівської області [2] у Львівській області передбачене створення 72 ОТГ.

Основним організаційним етапом створення об'єднаних територіальних громад у ході реалізації децентралізації є формування системи прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку ОТГ. З метою встановлення єдиних вимог до формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.03.16 р. № 75 були затверджені Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади.

Методичні рекомендації заклали організаційно-управлінську основу для складання документів соціально-економічного розвитку ОТГ, а саме [3]:

стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади; плану (програми) соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади; інших довгострокових, середньострокових та короткострокових прогнозних і програмних документів.

У прогнозних і програмних документах соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади відповідно до соціально-економічних і суспільно-політичних процесів, що відбуваються в державі та відповідному регіоні, з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів і очікуваних тенденцій визначаються цілі і пріоритети соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади та заходи, які необхідно здійснити для їх досягнення.

Громади, які вже «відбулися», а також громади, які створюються, доволі добре справляються із завданнями визначення власних стратегічних пріоритетів розвитку та вироблення відповідної програмної документації їх реалізації. Однак актуальності набуває питання створення та проведення цілісного моніторингу як для цілей перевірки результативності реалізації стратегій об'єднаних територіальних громад, так і вироблення системи статистичного супроводу та порівняння соціально-економічного розвитку громад у загальнонаціональному масштабі.

Запровадження системи моніторингу є одним із ключових аспектів організаційно-економічного механізму управління соціально-економічним розвитком регіону (громади), а процес моніторингу передбачає [4] використання комплексу індикаторів та показників, на основі яких можна надати об'єктивну оцінку результативності досягнення поставлених цілей та завдань. Зокрема, завданням моніторингу є [5] оцінка стану виконання планів заходів через відстеження стану та оцінювання результативності виконання програм і проектів регіонального розвитку об'єднаної територіальної громади. Головний сенс моніторингу полягає у виконанні двох взаємопов'язаних функцій – спостереження (відстеження) та попередження: відстеження проводиться з метою виявлення відповідності наявного стану речей бажаному результату, а спостереження – з метою попередження небажаних наслідків [6].

Опис механізму моніторингу і оцінки результативності реалізації Плану із визначенням індикаторів (показників) оцінки результативності виконання завдань і заходів та досягнення цілей, визначених Планом, є невід'ємною частиною структури плану соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади. Цей процес включає етапи від створення робочої групи моніторингу, збору та аналізу даних, складання звітної документації до оприлюднення результатів моніторингу.

В Україні розроблене доволі вичерпне нормативно-правове поле, що регулює питання проведення моніторингу реалізації Стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади. Зокрема, серед ключових документів слід виділити такі:

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Таблиця 1

Орієнтовний перелік показників моніторингу соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади

№	Найменування показника	Одиниця виміру
1	2	3
I	Демографічна ситуація	
1	Чисельність постійного населення	ос.
2	Чисельність постійного населення віком 16-59 років	ос.
3	Кількість дітей віком до 16 років	ос.
4	Демографічне навантаження на 1000 осіб працездатного віку	%
5	Природний приріст (скорочення) населення	ос.
6	Загальний коефіцієнт вибуття сільського населення (на 1000 осіб наявного сільського населення)	‰
7	Внутрішня міграція населення в межах населених пунктів об'єднаної територіальної громади	ос.
II	Економічна ефективність	
8	Обсяг капітальних інвестицій на 1 особу	грн
	у тому числі за рахунок коштів державного бюджету	грн
	у тому числі за рахунок коштів обласного бюджету	грн
	у тому числі за рахунок коштів бюджету об'єднаної територіальної громади	грн
9	Кількість підприємств малого та середнього бізнесу на 1000 осіб наявного населення	од.
10	Кількість кооперативів на 1000 осіб наявного населення	од.
	у тому числі:	
	обслуговуючих сільськогосподарських	
	виробничих сільськогосподарських	
	споживчих	
11	Протяжність побудованих у звітному році доріг з твердим покриттям місцевого значення	км
12	Кількість проектів регіонального розвитку, що реалізуються на території об'єднаної громади, у тому числі за рахунок:	од.
	коштів державного фонду регіонального розвитку	

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 932 «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів».

2. Методика розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації (Наказ № 79 від 31.03.2016 р. Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України).

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 р. № 558 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2016 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2017-2019 роки».

4. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.03.2016 р. № 75 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади».

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади, моніторинг та оцінка стану виконання Плану проводиться виконавчим комітетом ОТГ щорічно, а за результатами моніторингу готується узагальнений звіт, що подається на розгляд відповідної ради. Заключний звіт може містити інформацію про [3]:

- оцінку досягнення цілей та пріоритетів розвитку об'єднаної територіальної громади, визначених Планом;
- стан реалізації завдань і заходів Плану, проектів розвитку об'єднаної територіальної громади;
- оцінку рівня виконання запланованих індикаторів (показників) результативності реалізації Плану;
- причини невиконання або недосягнення очікуваних результатів;
- висновки та пропозиції.

Слід зазначити, що для перевірки результативності реалізації стратегій об'єднаних територіальних громад методологічною основою проведення аналізу динаміки показників соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади є орієнтовний перелік показників соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади, наведений у Методичних рекомендаціях (табл. 1). Показники моніторингу за тематичними блоками (демографічна ситуація, економічна ситуація, фінансова самодостатність, якість та доступність публічних послуг, створення комфортних умов життя) відображаються у відповідних одиницях виміру із зазначенням значення показника у звітному році, попередньому році до звітнього, а також як співвідношення значення звітнього року у відсотках до попереднього.

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

1	2	3
	коштів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад	
	інших джерел	
13	Обсяг фінансування проектів регіонального розвитку, що реалізуються на території об'єднаної громади	грн
	за рахунок державного бюджету	
	за рахунок місцевого бюджету	
	за рахунок інших джерел	%
III	Фінансова самодостатність	
14	Доходи загального фонду бюджету об'єднаної територіальної громади (без трансфертів) на 1 особу	грн
15	Капітальні видатки бюджету об'єднаної територіальної громади (без трансфертів) на 1 особу	грн
16	Частка базової дотації в доходах загального фонду бюджету об'єднаної територіальної громади (без урахування субвенцій)	%
17	Частка видатків бюджету розвитку в загальному обсязі видатків об'єднаної територіальної громади (без урахування власних надходжень бюджетних установ)	%
18	Обсяг надходжень до бюджету об'єднаної територіальної громади від сплати податку на доходи фізичних осіб на 1 особу	грн
19	Обсяг надходжень до бюджету об'єднаної територіальної громади від плати за землю на 1 особу	грн
20	Обсяг надходжень до бюджету об'єднаної територіальної громади від сплати єдиного податку на 1 особу	грн
21	Обсяг надходжень до бюджету об'єднаної територіальної громади від сплати акцизного податку на 1 особу	грн.
22	Обсяг надходжень до бюджету об'єднаної територіальної громади від сплати податку на нерухоме майно на 1 особу	грн
IV	Якість та доступність публічних послуг	
23	Частка домогосподарств, що мають доступ до фіксованої широкопasmової мережі Інтернет, у загальній кількості домогосподарств об'єднаної територіальної громади	%
24	Забезпеченість населення лікарями загальної практики – сімейними лікарями на 1000 осіб наявного населення на кінець року	ос.

1	2	3
25	Середня наповнюваність групи дошкільного навчального закладу об'єднаної територіальної громади	ос.
26	Частка дітей дошкільного віку, охоплена дошкільними навчальними закладами, у загальній кількості дітей дошкільного віку	%
27	Середня наповнюваність класів загальноосвітньої школи об'єднаної територіальної громади	ос.
28	Частка дітей, для яких організовано підвезення до місця навчання і додому, у загальній кількості учнів, які того потребують	%
29	Частка дітей, охоплених позашкільною освітою, у загальній кількості дітей шкільного віку	%
30	Частка випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з іноземної мови 160 балів і вище, у загальній кількості учнів, що проходили тестування з іноземної мови	%
31	Частка випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з української мови 160 балів і вище, у загальній кількості учнів, що проходили тестування з української мови	%
32	Частка випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з математики 160 балів і вище, у загальній кількості учнів, що проходили тестування з математики	%
V	Створення комфортних умов для життя	
33	Частка домогосподарств, забезпечених централізованим водопостачанням, у загальній кількості домогосподарств об'єднаної територіальної громади	%
34	Частка домогосподарств, забезпечених централізованим водовідведенням, у загальній кількості домогосподарств об'єднаної територіальної громади	%
35	Частка домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності в житловому секторі за рахунок коштів державного бюджету (у тому числі із співфінансуванням з місцевих бюджетів), у загальній кількості домогосподарств об'єднаної територіальної громади	%
36	Частка населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання твердих побутових відходів, у загальній кількості населених пунктів об'єднаної територіальної громади	%
37	Частка населених пунктів, які уклали договори з обслуговуючими організаціями на вивезення твердих побутових відходів, у загальній кількості населених пунктів об'єднаної територіальної громади	%

Побудовано за [3].

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Слід зазначити, що запропонований перелік показників моніторингу не є вичерпним. Очевидно, проведення моніторингу соціально-економічного розвитку ОТГ скероване на виявлення актуального стану виконання запланованих індикаторів результативності реалізації стратегії та плану розвитку ОТГ з метою виявлення причинно-наслідкових характеристик та висновків рекомендаційного характеру щодо необхідності коригування плану реалізації стратегії у коротко – та середньостроковому періоді. У зв'язку із варіативністю визначених у Стратегіях та відображених у Планах пріоритетів та індикаторів у різних ОТГ відстежити порівняльну динаміку та здійснити моніторинг та оцінку (оцінювання) соціально-економічного розвитку усіх ОТГ у загальнонаціональному масштабі сьогодні неможливо.

Це дозволяє зробити висновок, що в умовах відсутності вичерпної методики моніторингу та оцінки соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад в цілях порівняльного аналізу / оцінки необхідно використати усі можливості консолідації статистичних даних по ОТГ. Отримані напрацювання можуть стати основою вироблення більш повної системи індикаторів моніторингу соціально-економічного розвитку ОТГ в Україні.

Оскільки Стратегії розвитку створених на даний час ОТГ склалися (складаються), як правило, за типовим алгоритмом та відповідно до Методики розроблення прогностичних та програмних документів соціально-економічного розвитку ОТГ, відповідна документація ОТГ може скласти основу даних консолідованої аналітики. Зокрема, з аналітичних частин Стратегій (планів) розвитку ОТГ можна зробити висновок про наявність статистичних даних з динаміки та особливостей соціально-економічного розвитку ОТГ, у тому числі про стан демографічної та працересурсної сфери ОТГ, про використання природного, ресурсного, виробничого, науково-технічного потенціалу, розвиток малого і середнього підприємництва, зайнятості населення, задоволення населення товарами і послугами, доступ суб'єктів підприємництва до кредитів та інвестицій, екологічну ситуацію об'єднаної територіальної громади тощо [7].

У напрямі розвитку системи моніторингу соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад необхідно здійснити кроки щодо розширення використання у Моніторингу показників:

1) макроекономічної ефективності (на доповнення показників фінансової ефективності (самодостатності), які є доволі розгорнутими). Зокрема, доцільним є ведення консолідованого аналізу за переліком показників макроекономічної статистики, наприклад таких: середньомісячна заробітна плата працівників ОТГ (грн); кількість зайнятих економічною діяльністю у віці 15-70 років (тис. осіб); рівень безробіття населення у віці 15-70 років за методологією Міжнародної організації праці (% до економічно активного населення відповідного віку); продуктивність праці (% до

попереднього року); загальний обсяг імпорту та експорту (грн);

2) динаміки кількісного та якісного складу населення, зокрема в частині відомостей про різні групи жителів громади (пенсіонери, підлітки, діти, інваліди тощо): чисельність народжених (тис. осіб), чисельність померлих (тис. осіб), чисельність чоловіків / жінок (тис. осіб), міграційний приріст / зменшення населення (осіб); кількість захворювань на різні хвороби на 100 осіб наявного населення; чисельність зареєстрованих безробітних (осіб) за причинами незайнятості, статтю, віковими групами, освітою; рівень працевлаштування зареєстрованих безробітних (%), структура зайнятого населення за професійними групами (%); динаміки зміни загальної кількості осіб-здобувачів освіти ОТГ у розрізі рівнів освіти (осіб);

3) соціальної та інфраструктурної ефективності, що узагальнюють дані щодо розвитку енергетичної, виробничої, транспортної, інженерної інфраструктури (наявність доріг різного підпорядкування (км), оснащеність доріг дорожнім маркуванням та знаками, кількість закладів культури, спорту та дозвілля (од.), витрати на модернізацію та оснащення закладів культури, спорту та дозвілля (грн), обсяг виконання робіт з енергозбереження (грн);

4) показників інклюзивного економічного розвитку, які відображають спрямованість економічного розвитку на забезпечення рівних можливостей для реалізації людського потенціалу незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання та етнічних коренів, а також доступності результатів технологічного прогресу для більшості членів суспільства. Основою вибору показників для рівня ОТГ може стати методика Світового Економічного Форуму щодо розрахунку композитного індексу, що ранжує країни на основі їх комбінованих показників КРІ – індекс інклюзивності розвитку (IDI).

При виборі переліку статистичних даних індикаторів Моніторингу соціально-економічного розвитку ОТГ слід використовувати надійні та максимально об'єктивні джерела інформації, а індикатори повинні [6]: бути вимірюваними (тобто вимірюваними в звичайних та звичних одиницях, наприклад: кг, га, дні, шт. і таке інше); відповідати вимогам регулярності відслідковування і враховувати періодичність та циклічність явища, яке вивчається; давати можливість бути перевіреними незалежною оцінкою чи іншими методами; бути доступними і практичними при зборі інформації (тобто мати розумну вартість, затрати на збір індикаторів повинні бути невисокими); бути доречними та адекватними контексту, тобто відповідати тому предмету, який розглядається і бути логічно пов'язаними із цілями, які відслідковуються; бути чутливими до змін, котрі необхідно виміряти та не повинні піддаватись впливу сторонніх факторів.

Висновки. Таким чином, напрацювання дієвих індикаторів та показників моніторингу соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад повинно стати основою розробки порівнюваної системи відстеження актуального стану

та оцінки результативності виконання програм і проектів регіонального розвитку об'єднаних територіальних громад. Висновки щодо консолідованого моніторингу соціально-економічного розвитку по ОТГ України мають стати у перспективі базою оперативного реагування на актуальні результати децентралізації, попередження можливих небажаних наслідків від її впровадження, а також управлінських рішень щодо зміцнення спроможності окремих громад та системи місцевого самоврядування загалом.

Список використаних джерел

1. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. 10.10.2018. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/318/10.10.2018.pdf>
2. Про затвердження перспективного плану формування територій громад Львівської області: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 р. № 1158-р. *Законодавство України*: сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2015-%D1%80>
3. Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.03.2016 р. № 75. *Законодавство України*: сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16>
4. Кушнірецька О. В., Демидюк О. М. Теоретичні підходи до визначення суті організаційно-економічного механізму управління соціально-економічним розвитком регіону. *Регіональна економіка*. 2010. № 3. С. 63-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2010_3_9
5. Саєнко П. О. Організаційно-методичні рекомендації щодо проведення моніторингу реалізації стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2017. № 2(232). С. 82-85.
6. Ткачук А., Кашевський В., Мавко П. *Стратегічне планування у громаді*: навчальний модуль. Київ: Легальний статус. 2016. 96 с.
7. Ковшова О. Складаємо План соціально-економічного розвитку ОТГ. *iFactor*: сайт. 2016. № 8. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2016/august/issue-8/article-20453.html>

References

1. Monitorynh protsesu detsentralizatsiyi vlady ta reformuvannya mistsevoho samovryaduvannya [Monitoring of the process of decentralization of power and reform of local self-government] (2018, Oct 10). Retrieved from

<https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/318/10.10.2018.pdf> [in Ukrainian].

2. Pro zatverdzhennya perspektyvnoho planu formuvannya terytoriyi hromad L'vivskoyi oblasti [On approval of the long-term plan for the formation of the communities of the Lviv region] (2015). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine adopted on 2015, Nov. 11, 1158-r. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2015-%D1%80> [in Ukrainian].

3. Metodichni rekomendatsiyi shchodo formuvannya i realizatsiyi prohnoznykh ta prohramnykh dokumentiv sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku ob'yednanoyi terytorial'noyi hromady [Methodical recommendations for the formation and implementation of forecast and program documents of socio-economic development of the united territorial community] (2016). Order of the Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine, adopted on 2016, March 30, 75. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16> [in Ukrainian].

4. Kushniretska, O. V., & Demyduk, O. M. (2010). Teoretychni pidkhody do vyznachennya suti orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnya sotsial'no-ekonomichnym rozvytkom rehionu [Theoretical approaches to the definition of the essence of the organizational and economic mechanism of management of socio-economic development of the region]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, 3, 63-70. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2010_3_9 [in Ukrainian].

5. Sayenko, P. O. (2017). Orhanizatsiyno-metodichni rekomendatsiyi shchodo provedennya monitorynhu realizatsiyi stratehiyi rozvytku ob'yednanoyi terytorial'noyi hromady [Organizational and methodological recommendations for monitoring the implementation of the strategy of the development of a united territorial community]. *Visnyk Skhidnoukrayins'koho natsional'noho universytetu imeni Volodymyra Dalya – Bulletin of the Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University*, 2(232), 82-85. [in Ukrainian].

6. Tkachuk, A., Kashevskyy, V., & Mavko, P. (2016). *Stratehichne planuvannya u hromadi [Strategic planning in the community]*: Curriculum module. Kyiv: Legal status. [in Ukrainian].

7. Kovshova, O. Skladayemo plan sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku OTH [Make a plan of socio-economic development of ATC]. (2016). *iFactor*: Website. Vol. 8. Retrieved from <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2016/august/issue-8/article-20453.html> [in Ukrainian].

Надійшло 14.09.2018 р.